

Magyar országgyűlések története az Árpád-korban

Az országgyűlés történetének gyökerei a honfoglaló magyarokhoz vezethetők vissza. Őseink **népgyűléseken** határoztak a törzsek sorsáról, tennivalóiról. Ilyen a jól ismert *szeri (pusztaszeri) országgyűlés*, ahol szerét ejtették a magyarok viselt dolgainak. Ez azonban a történelmi idők nehezen bizonyítható távolába vezet vissza.

Ami bizonyítható, az a Székesfehérvárott tartott **törvénylátó napok**. Ezekből fejlődtek ki azok a gyűlések, amelyeken a **Királyi Tanács**, az **Egyházi Zsinat** és a **szerviensek** együtt hoztak döntéseket. A királyi tanácsot a *nádorispán*, a *főbíró*, a *főtárnok*, a *főlovász*, *főtálnok* és még néhány főúr alkotta. (Ők a mai értelemben a miniszteri tisztségnek felelnek meg.) A magyar keresztény egyházat az *esztergomi és a kalocsai érsek*, továbbá az egyházmegyék *püspökei* képviselték. A szerviensek pedig a király és a földesurak *katonai szolgálói* voltak.

A szerviensek kulcsszerepet játszottak a magyar törvényhozás fejlődésében. A 13. század második fele az a kor, ami már a kunok történetéhez is kötődik. A királyi földbirtokok egy része a főurak kezébe került. István király műve, a **királyi vármegyerendszer** hanyatlásnak indult. A főurak nem csak a földet akarták elvenni a királytól, hanem a szervienseket, azaz a katonai erőt is.

A *főnemesek* és a *katonai szolgálók* 1222 tavaszán országos gyűlésre jöttek össze. Ez a közös fellépés vezetett az **Aranybulla** kiadásához. (Az angol Magna Charta után Európában ez volt a második olyan alaptörvény, ami évszázadokon át érvényben maradt.)

A központi rendszer elleni törekvések ezzel nem szűntek meg. Így született meg 1232-ben először a Zala megyei **kőznemesek** követelése. Ez volt az első olyan szervezkedés, amikor egy megye nemesei önállóságra törekedtek. Ezekből a törekvésekből fejlődött ki a **nemesi vármegye** rendszere, ami felváltotta a *királyi vármegyéket*.

Magyarországon az Árpád-korban **nem volt !!!** (2x) a nyugat-európai értelemben vett **jobbágyság**.

A 13. század végén a főnemesek és a köznemesek szolgálatában álló katonai és földművelő népek mintegy „**családi**” viszonyban álltak az őket befogadó földbirtokossal. Ezt nevezzük a **familiaritás** rendszerének. Ilyen „*humánus*” rendszer a középkorban csak Magyarországon alakult ki.

(A teljes **magyar parasztságot** csak a 16. században – amikor az ország három részre szakadt – tudták behajszolni a jobbágyság rendszerébe.)

Éppen az 1200-as években – amikor már a kunok is szerepet játszottak a magyar történelemben – alakult ki az a rendszer, amelyben a törvényeket a **király** és az **országgyűlés** közösen alkotta meg. Az országgyűléseket Székesfehérvárott, illetve a Pest melletti Rákos-mezőn tartották. (Ez a mező ma a Hősök tere.)

Tudni kell, hogy egész Európában Székesfehérvár mellett London volt a másik főváros, ahol egy

helyen volt a *koronázó templom*, a *törvényhozás helye* és a *királyi temetkezőhely*.

A **rendi országgyűlések** csak az Árpád-ház kihalása után alakultak ki. Ez azt jelentette, hogy a *főnemesek* és *főpapok* mellett a *köznemesség* és a *szabad királyi városok* képviselői is helyet kaptak az országgyűlésben. Tudni kell, hogy Magyarországon a rendeket nem a **főnemesek** és **főpapok** alkották, mint a legtöbb országban, hanem a **főnemesek** és a **köznemesek**. (Ez a hatalmi megosztás egyedül még Lengyelországban alakult ki.)

A *11. században* **5** jelentősebb országgyűlésre került sor, melyeket Székesfehérvárott tartottak. A *12. században* mindössze **2** jelentősebb országgyűlésről tudunk. Az egyiket Aradon (ez volt a nevezetes véres országgyűlés, amelyen 68 főurat mészároltak le.) A *13. században* **11** törvényhozó napra került sor. Köztük olyanra, mint az 1222. évi, melyen kiadták az Aranybullát. De a 13. század idejére esett az **1279. évi tétényi országgyűlés** is.

Remélve, hogy nem veszem el a Karcagról érkező vendégünk kenyerét, de nézzük meg röviden, hogy **ki volt** IV. László (1272-1290)!

A mindössze 28 évet élt Árpád-házi király 10 évesen került trónra. Apja V. László, anyja Erzsébet, kun hercegnő volt. A KUN jelző nem anyja származása, hanem a kunokhoz fűződő életmódja miatt ragadt rá. László gyermekkorát a pártviszályok, az erőszak, a véget nem érő fegyveres konfliktusok sora jellemezte, ami aztán rányomta bélyegét az egyébként tehetséges király uralkodására.

Jelentős eseményre került sor **1273 tavaszán**, amikor kirobbant a *magyar-cseh háború*. II. Ottokár cseh király elfoglalta Győrt, ami kiváltotta a magyar ellentámadást. A Kőszegi Henrik vezette magyar csapatok visszavették ugyan Győr várát, de Óvár, Moson és Sopron várai Ottokár kezébe kerültek.

1273 októberében olyan szövetség jött létre, ami évszázadokra megpecsételte hazánk történelmét is. A német választófejedelmek Ottokár ellenében az

addig szinte ismeretlen **Habsburg Rudolfot** választották német királlyá. (*Zürich és Basel között foglal helyet a tipikus „rablólovag vár”, a Héjavár, a Habsburgok ősi fészke volt.*)

Ottokár nem ismerte el Rudolf kinevezését. Az öt éven át tartó kisebb összetűzések, szövetségkötések, politikai cselvetések sorában jelentős esemény volt az **1277 nyarán tartott rákosi országgyűlés**.

Ez az országgyűlés több szempontból is rendhagyónak számított:

1. Először került sor Rákos mezején országgyűlésre.
2. Az első eset volt, hogy a *király, a bárók, a főpapok, s a megyék nemesei*, továbbá a *kunok vezetői* vettek részt az ország ügyeinek megtárgyalásán.
3. Az akkor még 15 éves Lászlót nagykorúsították, hogy méltó tárgyaló partnere legyen Rudolfnak és Ottokárnak.

Egy év elteltével **Rudolf** és **Nagy Ottokár** között élesedő ellentét döntő összecsapáshoz vezetett. **1278. augusztus 26-án** a Morva folyó melletti **dürnkruti csatában** Kun László és Rudolf egyesített seregei döntő győzelmet arattak Ottokár felett, aki a csatában maga is elesett.

(A nyugati történetírók egy része meg sem említi a magyarok szerepét.) A magyar királynak döntő szerepe volt Rudolf győzelmében. Lászlót a királyi csapatok mellett Gutkeled István és Csák Máté báró támogatta, de a sereg zömét a kun lovasíjászok adták.

(A *történelem fintora*, hogy Kun László magyar király ezen a napon a Habsburg család alapítóját segítette hatalomba. Azt a családot, amelyik aztán a 15. századtól kezdve évszázadokon át kirabolta, tönkretette, másodrendű országgá tette hazánkat.)

A csata után néhány hónap elteltével a pápa Fülöp fermói püspököt nevezte ki magyarországi legátussá. (Fermo ma észak-olaszországi település).

Fülöp az egyházi ügyek mellett beavatkozott Magyarország világi belügyeibe is. Az indok az volt, hogy László „*kun módra, s nem a katolikus szokás szerint él*”. A pápai iratok azonban nem utalnak erre! III. Miklós pápa a megerősödő magyar király önállóságát próbálta gyengíteni. A „*kun módra való viselkedés*” inkább következménye volt a pápa és a nyugati hatalmak törekvéseinek. Fülöp a kun kérdést helyezte vizsgálatai középpontjába, holott a korabeli magyar és európai politikában nem a kunok játszották a főszerepet.

Elnézést az évszázadokon átívelő tragikomikus párhuzamért, de a fermói püspök, a pápai legátus „*sargentini jelentése*” elmarasztalta a magyar királyt, miközben kifejezte a pápai főhatalom elvi elismerését.

A részletes jelentést némi változtatásokkal az **1279. évi tétényi** országgyűlés tárgyalta meg és fogadta el. Ez volt az úgynevezett **kun törvény**.

Ennek értelmében az ország közepén *idegen testként* elhelyezkedő kunoknak:

1. Le kellett telepedniük,
2. Fel kellett venniük a keresztény vallást,
3. Jelentős katonai szolgálattal tartoztak az országnak, elsősorban a királynak.

(Személyes indíttatású megjegyzésem, hogy a kunok, a jászok /magam is félig az vagyok/, a székelyek, a svábok, a palócok azok a jól beazonosítható népek, amelyek magyarságához, hazaszeretetéhez, áldozatvállalásához nem fér kétség. Elnézést, ha valamelyik népet kihagytam volna.)

Fülöp legátus türelmetlen volt és agresszív, hiszen már 1279 szeptemberében számon kérte Lászlón a törvények végrehajtásának lassúságát és hiányosságait. A pápa tulajdonképpen maga idézte elő a polgárháborús helyzetet, amikor felszólította az ország magyar nemességét, hogy lázadjanak fel királyuk ellen.

László a kun törvényeket nem tudta úgy megoldani, hogy az minden félnek előnyére vált volna. Ez is oka volt annak, hogy a király egyre inkább bezárkózott

kunjai közé. Ez viszont kiváltotta az egyház és *a magyar főurak* haragját.

László, hogy enyhítsen az országot szétfeszítő ellentéteken, hozzákezdett a kun törvények végrehajtásához. Ez azonban a *kunok heves ellenállását* váltotta ki. Szeretett kunjai pusztítani kezdtek a Maros-Tisza-Körös vidékén, aminek **1282 nyarán a Hód-tavi csata** vetett véget. A kunok nem tudták megbocsátani Lászlónak, hogy ellenük fogott fegyvert. A Hódmezővásárhely melletti csata a király győzelmét hozta, de ez már egy vég kezdete volt.

László egyre több ellenséget szerzett magának mind a magyarok, mind a kunok körében.

Többek között ezek vezettek egyéni tragédiájához, amikor *1290. július 10-én Körösszeg* váránál három kun előkelő – Árbóc, Kemence, Törtel – rárontottak sátrában az alvó királyra és meggyilkolták.

Két hét sem telt el László király meggyilkolását követően, s Fehérvárott már a velencei származású III. András fejére helyezték a Szent Koronát. Annak

a III. Andrásnak a fejére, akit az „*utolsó aranyágacská*” jelzővel szoktunk emlegetni. Felmerül azonban az évszázadok óta nem szűnő kétség, hogy vajon a velencei ifjú ereiben valóban az Árpád-házi királyok vére csörgedezett?

Érdemes megemlíteni, hogy Szent István király művét a velencei származású és nevelésű **I. András** majdnem sírba vitte. A szintén velencei származású és nevelésű **III. András** aztán Árpád-házat vitte sírba.

Többek között ez a magyarázata annak, hogy a történetírás évszázadokon át IV. (Kun) Lászlót tekintette az **utolsó Árpád-házi** uralkodónak.

Mindentől függetlenül a magyar országgyűlések és a közigazgatás rendszere a 13. század második felében erősödött meg.

